

A kolozsvári egyetemalapítás körülményei 1872-ben

The circumstances of the founding of the University of Kolozsvár in 1872

KÁSA Zoltán

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhelyi Kar
kasa@ms.sapientia.ro

Abstract

We present the lengthy, almost three-year process of founding a university in Kolozsvár (Cluj) based on the contemporary press.

Keywords: university founding, Kolozsvár, Transylvania

Kivonat

A kolozsvári egyetemalapítás hosszadalmas, majdnem hároméves folyamatát mutatjuk be a korabeli sajtó alapján.

Kulcsszavak: egyetemalapítás, Kolozsvár, Erdély

ELŐZMÉNYEK

Már 1848-ban többen is javasolták egy kolozsvári tudományegyetem létesítését, a románok pedig a balázsfalvi nagygyűlésen egy „román nemzeti egyetemet” követeltek. A tudományegyetem ötlete azonban csak az 1867-es kiegyezés után merülhetett fel komolyabban, valós eséllyel. Akkor Magyarországon egyetlen tudományegyetem létezett, és az a pesti egyetem volt. Sok fiatal kényszerült arra, hogy Bécsben tanuljon. Az erdélyi fiataloknak nem volt könnyű ezekre a messzi egyetemekre eljutni. Amikor először vetődött fel egy második egyetem létrehozása, akkor lehetséges helyszínül Pozsony és Kolozsvár került szóba. Kolozsvárnak már elejétől nagyobb esélye volt, hisz már 1859-től létezett az Erdélyi Múzeum-Egylet, amely amolyan erdélyi akadémiaként volt számontartva, tartalmaz könyvtárával és gyűjteményeivel, és Kolozsvár földrajzi helyzete is kedvezőbb volt. Ezen kívül Kolozsváron működött jogi és orvosi főiskola, amelyek még a Mária Terézia által alapított egyetem maradványai voltak. Az 1869 márciusi képviselőválasztás kampányában sok erdélyi jelölt korteskedett a kolozsvári egyetem ígéréteivel.¹

Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter 1870 elején készítette el a kolozsvári egyetemre vonatkozó törvényjavaslatot, a pesti egyetemről, a „középtanodákról és a kisedővodákról” szóló törvényjavaslatokkal együtt.² Az elképélés az volt, hogy a kolozsvári egyetem a pesti egyetem mintájára alakul meg, három klasszikus karral: bölcsleleti (benne a természettudományok és matematika), jogi és orvosi, és még abban az évben megkezdni működését. Ennek a reménynek megvoltak a hátrányai is, így a Marosvásárhelyen működő jogi akadémiát (négyéves képzés) pénzühiány és a hamarosan beinduló kolozsvári egyetem miatt felfüggesztették.³ A jogakadémia megszűnése kapcsán o.o.o. jelzésű ismeretlen szerző javasolta a *Magyar Polgár*ban, hogy a Dósa Elek jogtudor (1803–1867) temetésén megalapított jogászsegélyző egylet tőkájének kamatait fordítsák ösztöndíjra egy „Dósa Elek-féle kegyes alapítvány” cím alatt a kolozsvári magyar királyi egyetemen egy székelyföldi legjobban tanuló ifjúnak.⁴

¹ Benedek István: A kolozsvári egyetem és a reáliskolák, *Magyar Polgár*, 1869. júl. 30., Dr. Szabó József: A kolozsvári egyetem érdekében, *Magyar Polgár*, 1869. aug. 6.

² Új törvény-javaslatok, *Magyar Polgár*, 1870. jan. 14. A kolozsvári törvény benyújtása április 7-én történt meg.

³ Volt-e ideje és alapja a m.-vásárhelyi jogacademia rögtönös és méltánytalan feloszlatásának, *Magyar Polgár*, 1870. aug. 12.

⁴ Egyleti élet. Őszinte szó a múltból, *Magyar Polgár*, 1871. december 30.

Ebben az 1870-es tavaszi parlamenti ülészakban nem került sor a benyújtott oktatási törvényjavaslatok megtárgyalására, és az őszi ülészakon még mindig napirenden voltak a kisdedővodákról, a közoktatásról, a pesti egyetemről, a kolozsvári egyetem felállításáról és az országos műegyetem átszervezéséről szóló törvénytervezetek.⁵

1871. február 2-án váratlanul meghalt Eötvös József, akinek hivatalát Pauler Tivadar vette át (egy tíznapos átment után), de az egyetem ügye továbbra is lassan haladt, annyira, hogy a kolozsvári városi képviseleti gyűlés elhatározta, hogy az új kultuszminisztert egy feliratban üdvözölni fogja, és arra kéri, hogy elődje ígéretére a kolozsvári egyetemet minél előbb hozza létre.⁶ Május végén P. Szathmári Károly (1831–1891) képviselő beszámolt a *Magyar Polgár* hasábjain az országgyűlés munkájáról: a kolozsvári egyetem ügye nem halad, a következő ülészakra, talán a következő országgyűlésre marad,⁷ pedig gróf Bethlen János (1811–1879) képviselő is megsürgette.⁸ Érdekes, hogy a *Magyar Polgár* 1871 októberében milyen forrás alapján közölte a következő hírt: „A kolozsvári egyetemről azon biztos forrásból vett hírt közölhetjük, hogy 1872 november havában meg fog nyitni. A volt gubernium helyiségein több célszerű javításokat fognak tenni, s alkalmilag négy szögbe ki fogják építeni.”⁹

Vallás- és közoktatásügyi miniszterek 1867 és 1888 között

1. táblázat

név	név	hivatal kezdete	hivatal vége
Eötvös József		1867. febr. 20.	1871. febr. 2.
Szlávy József (ideiglenes)		1871. febr. 2.	1871. febr. 10.
Pauler Tivadar		1871. febr. 10.	1872. szept. 4.
Trefort Ágoston		1872. szept. 4.	1888. aug. 22.

A román értelmiség már kezdetektől fogva hangoztatta igényét arra, hogy az egyetemen a magyar mellett román nyelven is tartsanak előadásokat.¹⁰

Mátrai Ernő (1846–1897) újságíró, aki nem volt erdélyi, *A kolozsvári egyetem, mint kulturai szükséglet* címmel 47 oldalas tanulmányt írt a kolozsvári egyetem szükségességéről, amelyet Pesten és Kolozsváron is kinyomtatott. Ebben statisztikákkal bizonyítja az egyetem szükségességét és létjogosultságát.¹¹ Ugyanakkor javasolja a román és német nyelvű előadásokat is. A 2. táblázat Mátrai adatait tartalmazza különböző országok egyetemeiről.

Országok és egyetemek 1871-ben

2. táblázat

ország	lakosság	egyetemek száma
Poroszország	15 millió	7
Ausztria	20 millió	6
Anglia	29 millió	12
Belgium	5 millió	4
Oroszország	22 millió	19
Románia	4 millió	2
Görögország	15 millió	1
Magyarország	15 millió	1

⁵ Azon törvényjavaslatok..., *Magyar Polgár*, 1870. okt. 26.

⁶ Kolozsvár városa képviseleti gyűlése..., *Magyar Polgár*, 1871. márc. 21.

⁷ Fővárosi levelek, *Magyar Polgár*, 1871. máj. 31.

⁸ *Magyar Polgár*, 1871. júl. 12.

⁹ *Magyar Polgár*, 1871. okt. 1.

¹⁰ *Magyar Polgár*, 1871. dec. 5; 1872. febr. 12.; 1872. márc. 5.; 1872. máj. 29.

¹¹ *Magyar Polgár*, 1871. szept. 15; 1871. okt. 8.; 1871. nov. 3.; *Erdélyi Protestáns Közlöny*, 1871. szept. és okt..

Mátrai szerint a terület és lakásszám s másrészt a középtanodák és középtanodai tanulók száma közti arány Erdélyben sokkal kedvezőbb, mint Magyarországon. A kolozsvári egyetem évi költségvetése Mátrai számításai szerint megközelítőleg 150 ezer forint.

Herman Ottó (1835–1914) természet- és néprajzkutató Mátrai röpirata kapcsán felveti az önálló román és német nyelvű egyetem létrehozásának a lehetőségét is. „*A tanfelügyelőségi intézmény, mely szakértelem nélkül ak-tákat farag, mely egy sovány eszmécskével sem gazdagította a tanrendszert vagy módszert, évenként 232000 fo-rintba kerül: éppen elég két egyetem dotálására.*” (Mátrai fentebb látott számításai szerint csak másfélre.)¹²

1871. december 10-én az országos tanügyi bizottság értekezletén hozzáfogtak a kolozsvári egyetem szerve-zetére vonatkozó törvényjavaslat tárgyalásához. Az értekezlet vitaközlésének tárgyát ezúttal főleg a tanszabadság kérdése képezte.¹³

1872-ben folytatódott a vita a kolozsvári egyetem létesítése körül a törvényhozásban. Az már februárban eldőlt, hogy a természettudományokat és a matematikát kivonják a bölcsészkarból, és önálló karként fog működni, és az is hogy nem lesz teológiai oktatás az egyetemen.¹⁴ Közben az is szóba került, hogy a kormányzati levéltárnak, amely az egyetemnek szánt épületeknek nagy részét lefoglalja, Pestre való szállítását is meg kell oldani. A *Magyar Polgár* újságírója szerint, „Amit fájlalunk az: Jakab Elek, az egyetem felállításának legbuzgóbb híve, ki azonban annak a levéltárnak az öre s így levéltárostul jelenleg nagy akadálya az egyetem felállításának”¹⁵

Mivel nem mutatkozott remény arra, hogy a képviselőház meghozza a döntést az egyetem alapításáról még a tavaszi ülésszakon, királyi rendelet alapján megkezdték az egyetem szervezését. „*Ő Császári és apostoli királyi Felségének folyó évi május hó 29-én kelt legfelsőbb elhatározása folytán az 1872/3 évi tanévvel megnyitandó ko-lozsvári királyi tud. egyetemenél*” pályázatokat hirdettek mintegy 42 tanári állásra.¹⁶ A pesti egyetem bölcsészkarán nagy volt az érdeklődés a kolozsvári tanszékek iránt.¹⁷ Végül a 42 állásra összesen 138-an jelentkeztek.¹⁸ A tanár-segédi állásokra csak ősszel hirdettek pályázatot.¹⁹

Az Erdélyi Múzeum-Egylet augusztus 29-i közgyűlésén megszavazta az egyetemmel kötött szerződést, amely lehetővé tette, hogy az egyetem használhassa a Múzeum-Egylet könyvtárát és gyűjteményeit.²⁰

A király trónbeszédéből idézzük: „*A kolozsvári egyetem és a Ludovika akadémia felállítására vonatkozó törvényjavaslatok a múlt országgyűlésen nem tárgyalhatván a nevezett országos tanintézetek felállításának siette-tése tekintetéből ideiglenes intézkedésekre hatalmaztuk fel kormányunkat, meghagyván egyszersmind az érintett törvényjavaslatoknak újólag az országgyűlés elé terjesztését.*”²¹

Hozzáfogtak a gubernium épületének átalakításához, amely nem olyan nehéz, mivel eredetileg már a jezsui-ták is egyetemnek tervezték. A levéltár elszállítását tavaszra tervezték. A kolozsváriak nagy izgalommal várták már a tanárok hivatalos kinevezését, mert az újságok különféle biztos forrásokra hivatkozva, már szállingóztatták a neveket.²² A hivatalos kinevezéseket végül szeptember 29-én írta alá a király és a közoktatási miniszter.²³

1872. szept. 25-én a *Magyar Polgár* közölte Trefort Ágoston vallás- és közoktatási miniszter (aki szeptember 4-től váltotta Pauler Tivadart) szerkesztőségnek címzett levelét, amelyből kiderül, hogy épület átalakítása, berende-zéseinek elhelyezése hosszabb időt vett igénybe, ezért az egyetem megnyitását november 1-jére tervezik.

Októberben felgyorsultak a képviselőházi tevékenységek, bizottságokban tárgyalták a kolozsvári egyetem törvényjavaslatát. Több kisebb módosítást eszközöltek, de nem fogadták el a tandíj eltörlésére vonatkozó javasla-tot.²⁴ Az *Albina* című román lap arról cikkezett, hogy a kolozsvári egyetemre vonatkozó törvényjavaslat megvita-tásánál a 18 román képviselő közül egyetlen egy sem emelt szót a román érdekekért,²⁵ elfogadták, hogy csak román nyelv és irodalom tanszék fog működni az egyetem, és nem lesz átfogó román nyelvű oktatás. Közben az

¹² A kolozsvári egyetem mint kulturális szükséglet, *Magyar Polgár*, 1871. nov. és 1871. nov. 3

¹³ *Magyar Polgár*, 1871. dec. 15,

¹⁴ *Magyar Polgár*, 1872. február 27.

¹⁵ Hírharang. Amit fájlalunk, *Magyar Polgár*, 1872. május 26.

¹⁶ *Magyar Polgár*, 1872. július 1. 2., 3. A pályázat dátuma június 11. Az *Erdélyi Protestáns Közlöny* júniusi száma a királyi rendeletet „megengedő rendelet”-nek nevezi.

¹⁷ *Magyar Polgár*, 1872. július 28.

¹⁸ *Magyar Polgár* (a *Pesti Naplóra* hivatkozva), 1872. aug. 22.

¹⁹ *Magyar Polgár*, 1872. okt. 30.

²⁰ *Magyar Polgár*, 1872. aug. 28.

²¹ *Magyar Polgár*, 1872. szept. 7. Az újólagos benyújtás szeptember 17-én meg is történt.

²² *Magyar Polgár*, 1872. szept. 8.

²³ *Magyar Polgár*, 1872. okt. 5.

²⁴ *Magyar Polgár*, 1872. okt. 1.

²⁵ *Magyar Polgár*, 1872. okt. 10.

újságokban állandó téma az egyetem ügye és annak megvalósítása. Nagy Albert²⁶ hibának tartja, hogy az egyetemen nem lesz csillagászat szak, csak tantárgy. Hosszasan sorolja egy ilyen szak fontosságát.²⁷ Mások a műszaki oktatás (politechnikum) hiányát kifogásolják,²⁸ amelyhez később az egyetem első rektora is csatlakozott. Az a javaslat is elhangzott, hogy szanszkrit tanszékot kellene létrehozni, és arra Brassai Sámuel t kinevezni, „*ki újabb időben e téren mélyre ható tanulmányokat tett.*”²⁹

Október elején végre megszületett a döntés, amelyet a király október 12-én hirdetett ki:

Törvénycikk a kolozsvári magyar királyi tudományegyetem felállításáról és ideiglenes szervezéséről.
(Kihirdettetett a képviselőházban 1872-dik évi október hó 12-én, a főrendek házában 1872-dik évi október hó 14-én.)

1. §. Kolozsvárott a tanszabadság elvének alapján magyar királyi tudományegyetem állítatik fel.

A kolozsvári királyi jogakadémia és az orvos-sebészeti tanintézet megszüntetettnek.

2. §. Addig, míg az egyetemi oktatás külön törvény által nem szabályoztatik, a pesti magyar királyi tudományegyetemen jelenleg fennálló szabályok ezen egyetemre nézve is érvényesek, a menynyiben jelen törvény mást nem rendel.

A fentebb említett törvény meghozataláig megkívántató további szabályokat az egyetem tudománykarainak meghallgatásával az oktatásügyi miniszter bocsátja ki.

3. §. Ezen egyetem négy tudománykarra oszlik, u. m. .:

1. a jog- és államtudományi,

2. az orvosi,

3. a bölcsészet-, nyelv-, és történettudományi,

4. a matematikai és természettudományi karra.

E két utóbbi karhoz kapcsolva gimnáziumi tanárképezde állítatik fel.

4. §. A tudománykarok belügyeikre nézve egymástól független, egyenjogú, önálló testületeket képeznek, önmaguk által évenként választott dékánjaik elnökleite alatt.

5. §. A tudománykarok felett áll az egyetemi tanács, melynek köréhez az egyetem testületi, közigazgatási és a karok egyéb közös ügyeinek tárgyalása és intézése tartozik. A tanács elnök az egyetem rektora.

6. §. A rendes és rendkívüli tanárok, a tanítók és tanársegédek rendes évi fizetést húznak, a magántanárokat csak az előadásaik után járó tandíj illeti. A közoktatásügyi miniszter azonban jeles magántanároknak, kik oly tantárgyat adnak elő melynek előadása a felsőbb tudományos oktatás érdekében óhajtható, de kik tantárgyuk természeténél fogva csak kevés hallgatóra számíthatnak, vagy kiknek a tanári pályán megtartása kívánatos az illető kar meghallgatása után, bizonyos időszakra kivételképp díjt rendelhet.

7. §. Ezen egyetem első szervezése alkalmával a rendes és rendkívüli tanárokat a közoktatásügyi miniszter előterjesztésére Ő Felseje a király, a magántanárokat, tanársegédeket, és tanítókat pedig a közoktatásügyi miniszter nevezi ki.

A későbbi kinevezéseknél a közoktatásügyi miniszter a rendes és rendkívüli tanárookra és tanítókra nézve az illető kar meghallgatása után, a tanársegédekre nézve pedig annak javaslata alapján teszi előterjesztéseit, illetőleg kinevezéseit.

8. §. Magántanári előadások tartására a közoktatásügyi miniszter által oly egyének jogosíttatnak, kik ezen egyetemnél magántanárságra az illető tudománykar által képesítetteknek nyilvánítottak, vagy a tudomány művelésében szerzett érdemeik által képességüket nyilvánosan bebizonyították.

Ha azonban a magántanár két év alatt meg nem kezdi előadásait, vagy azok megkezdése után két éven át legalább fél-tanévig előadást nem tart, magántanári jogosultsága megszűnik.

A magántanárok a rendes és rendkívüli tanárokkal egyenlő érvényű előadás-látogatási bizonyítványokat állítanak ki.

9. §. Az egyetem megnyitása alkalmával a tandíjakat a fennálló viszonyok figyelem bevételevel, a jövőben pedig úgy a tan-, mint a szigorlati díjakat is a tudománykarok meghallgatása után a közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

A tudománykarok a tan- és szigorlati díjakat szegény hallgatóknak elengedik.

10. §. Ezen egyetem az 1872/3-ik tanév kezdetével megnyitattik, és a kormánynak az egyetem szervezésére nézve tett eddigi intézkedései jóváhagyatnak.

11. §. E törvény végrehajtásával a közoktatásügyi miniszter bízatik meg.

²⁶ Nagy Albert (1848–1921) főszámvevő és újságíró, a festő Nagy Albert (1902–1970) apja.

²⁷ A kolozsvári egyetem egy hiánya. *Magyar Polgár*, 1872. okt. 13., okt. 15.

²⁸ *Magyar Polgár*, 1872. nov. 23.

²⁹ *Magyar Polgár*, 1872. okt. 16.

Mi ezen törvénycikket s mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenkint helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősítjük és szentesítjük, s mind magunk megtartjuk, mind más híveink által megtartatjuk.

Kelt Budán, ezernyolcszáz hetvenkettedik évi október hó tizenkettedikén.

Ferencz József, s. k, Gróf Lónyay Menyhért, s. k.³⁰

Az egyetem tanárait már október 15-re behívták Kolozsvárra, az esküt gr. Mikó Imre előtt október 19-én, szombaton délelőtt 10 órakor tették le.

A Marosvásárhelyen megjelenő *Erdély* írta 1872. október 10-i számában: „*Megnyílik nemsokára a forrás, hová eljárunk mindnyájan életet, bölcsességet, igazságot, szeretetet meríteni. El van hordva az a nagy akadály, mely kis hazánk művelődése előtt állott. Lehetségessé van téve Erdély szegényebb sorsú ifjainak, különösen a székely ifjaknak, kiket eddig a nyomasztó anyagi viszonyok tartottak vissza a külföldi vagy a pesti egyetem látogatásától, a felsőbb tudományok hallgatása. A kolozsvári egyetem, a gyors közlekedési eszközök segítségével, a Székelyföld tövében van.*”³¹

ÜNNEPI MEGNYITÓ ÉS KEZDÉS

Az egyetem hivatalos megnyitója végül 1872. november 10-én, vasárnap volt. Kolozsvár polgárai ezen a napon őszinte örömnépet ültek. Délelőtt 10 órakor minden templomban misét vagy istentiszteletet tartottak, fél 12-kor az egyetemi tanárok mellett a városi értelmiség egy része a liceumi épület nagytermébe gyűlt össze az egyetem első rektorának, Berde Áronnak³² a beiktatási ünnepélyére. Délután fél 3 órakor díszbéd volt a városi Redutban (Vigadó), melyen mintegy 200 vendég vett részt. Este a színházban díszelőadás tartottak.³³

Berde Áron nagyívű beiktató beszédéből idézünk néhány gondolatot: „*Uraim! A vélemények egysége nyugalmat szül, s a nyugalom halál. A vélemények különbözősége küzdelmet s ez által életet okoz. A tudomány, az eszmék országában bizonyos anarchiára van szükség, hogy az igazságok kifejlődjenek s a míveltség országa szépüljön. A két egyetem közti verseny kimaradhatlan.*”

Tanártársaihoz fordulva: „*Őnök tudják, hogy az egyetemet nem a néma falak, hanem a tanárok szellemi ereje alapítja meg a jó hírnévben, áldásos működésben.*”

„*Egyetemünk a tanszabadság elvén szerveztetvén; önök legjobb belátásuk és meggyőződésük szerint kezelhetik tantárgyaikat, az igazságok kutatásában és terjesztésében egész szabadságuk van; de mint minden szabadság, úgy a tanítás szabadsága is nagy felelősséggel van kapcsolatban, felelősök a tudománynak, a közérkölciségnek, a természet és önmaguk lelkiismeretének. Világosítsanak kérem szabadon, teljes fényvel, anélkül hogy égessenek!*”

„*Az egyetemi munkásság holnap az előadások megkezdésénél megindul. Áldás, az ég végtelen áldása legyen e munkásságon! Legyen e munkásság örök és mindig díszére a tudomány világának. Legyen az örök erőforrása e szeretett hazának. Rektorainak a sora, melyet én most megnyitok, ne záródjék be soha, soha!*”³⁴

Másnap, november 11-én megkezdődött az oktatás 284 (más forrás szerint 258) hallgatóval, 40 rendes és rendkívüli tanárral és 11 tanársegéddel. A diákok egyetemi ifjúsági kört alakítottak már november 17-én,³⁵ és november 23-án ismerkedési estélyt tartottak a Pannóniában.³⁶ De a tanulást sem hanyagolták, kérésre intéztek a rektorhoz az „önbúvárkodás érdekében”, azaz: „*Bátor vagyunk fölkérni egyetemi rektor nagyságos Berde Áron urat arra: méltóztasson intézkedni aziránt, hogy az egyetemi könyvtár használata a tudományszomjas egyetemi ifjúság előtt ne legyen megnehezítve. És ez nem lesz megnehezítve akkor, ha legalább egy nap egy hétből mint olyan tűzetik ki, amely nap mindenki alkalmat vehessen magának a könyvtár használatát illetőleg*”³⁷

FEJLESZTÉSEK

A kolozsvári egyetemnek kezdetben sok nehézséggel kellett szembenéznie. Nem minden tanszékre sikerült minden szempontból megfelelő tanárt kinevezni. Például az elemi matematika tanszékre Brassai Sámuel neveztek ki, a felsőbb matematikára pedig Martin Lajost. Mindketten elismert tudósok voltak, de nem volt doktori címük,

³⁰ *Magyar Polgár*, 1872. okt. 20.

³¹ *Erdély*, 1872. okt. 10. *Kolozsvári levél* rovat

³² Berde Áron (1819–1892) jogász, közgazdász, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az első magyar meteorológiai és klimatológiai szakkönyv szerzője, a kolozsvári tudományegyetem első rektora.

³³ *Magyar Polgár*, 1872. nov. 12.

³⁴ *Magyar Polgár*, 1872. nov. 13., nov. 14.

³⁵ *Magyar Polgár*, 1872. nov. 17.

³⁶ *Magyar Polgár*, 1872. nov. 20.

³⁷ *Magyar Polgár*, 1872. dec. 8.

pedig az már akkor is szükséges volt. A helyzetet egy mesterfogással oldották meg: mindkettőjüknek díszdoktori címet adományoztak.

Az egyetem épülethiányban szenvedett már kezdetektől fogva. 1893 és 1902 között Meixner Károly és Alpár Ignác budapesti műépítészek tervei alapján, Reményik Károly cégének közreműködésével elkészült az egyetem Farkas utcai központi épülete három részletben (1893–1894, keleti szárny; 1896–1897, nyugati szárny; 1900–1902, középső szárny). A századfordulón az egyetem már túl volt a kezdeti nehézségeken (nem voltak épületgondok, volt elegendő tanár), és a tudomány művelésében is megállta helyét. Tanárai külföldön is elismert kutatók voltak.



1. ábra

A jezsuita kollégium épülete



2. ábra

Bontják a jezsuita kollégium nyugati szárnyát



3. ábra

Az egyetem új épülete



4. ábra

Az egyetemi épület nyugati szárnya

Az egyetem neve induláskor Kolozsvári Magyar Királyi Tudományegyetem volt. 1881-ben felvette a király nevét, és Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem néven „örökidőkre megalapítottnak nyilvánítottat”

Eötvös József miniszter a kolozsvári egyetemet mintaegyetemmé szeretne volna fejleszteni. „Meglátjátok – szólott Eötvös egy alkalommal a Deák körben – a kolozsvári egyetemre egész Magyarország büszke lesz!”³⁸

A Ferenc József Tudományegyetem szelleme háromnegyed évszázaddal megszűnése után is él a mai Kolozsváron!

Irodalmi hivatkozások

- [1] Gaál György, *Egyetem a Farkas utcában: A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem előzményei, korszakai és vonzatai*. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás. Kolozsvár: Scientia Kiadó. 2012.
- [2] *** Erdélyi Digitális Tudománytár, <http://digiteka.ro/> (Utolsó letöltés: 2021. 06. 05.)
- [3] *** Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem (Wikipédia)

³⁸ *Magyar Polgár*, 1872. aug. 31.